

dr hab. Maria Marta Urlińska, prof. UMK
Wydział Nauk Pedagogicznych
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Recenzja
rozprawy doktorskiej mgr Edyty Nowak-Żółty
pt. *Pedagogiczno-filozoficzny wymiar współczesnego tutoringu akademickiego*

Cieszyn 2018

257 strony tekstu plus bibliografia (279 pozycji zwartych oraz artykułów, 5 aktów normatywnych oraz 27 adresów netograficznych), aneksy i streszczenie w języku polskim i angielskim

Problematyka kondycji młodzieży w epoce późnej nowoczesności stała się współcześnie niezwykle złożona i niejednoznaczna. Zmiany społeczne w wymiarze cywilizacyjnym i kulturowym spowodowały, że wiele z klasycznych paradygmatów i pojęć nauk społecznych straciły swoją aktualność. Aby odnaleźć nowe reguły konceptualizacji i sposoby badania problematyki młodzieży, należy pochylić się nad zagadnieniami kształtowania (się) tożsamości młodzieży w okresie płynnej nowoczesności, tego swoistego krystalizowania osobowości w warunkach relatywizmu aksjologicznego. Niezwykle ważne przy tym, staje się dookreślenie roli podmiotów wychowawczych obecnych w tym procesie, zdefiniowanie roli instytucji, takich jak rodzina, szkoła, kościół czy media, wskazanie na ile podstawą ich oddziaływania staje się zakładany system wartości, na ile teoria wartości staje się busolą pedagogicznej działalności szkół i placówek wychowawczych, jak je można wprowadzać w życie, jak młodzi mają je rozpoznać, rozumieć i respektować. Istotne jest przy tym wskazanie na szanse i zagrożenia kształtowania tożsamości ze strony kultury współczesnej, czy też przyjrzenie się kryzysom tożsamości młodych ludzi i sposobom radzenia sobie z nimi. Waga tego typu wiedzy dla wyznaczania celów edukacyjnych jest nie do przecenienia, stąd też każda podjęta próba badawcza, przybliżająca nas do zrozumienia problematyki współczesnej młodzieży, poznania jej kondycji, staje się wartością samą w sobie.

transcendencji tracą na znaczeniu. Epoka ponowoczesna okazuje się być epoką skierowaną przeciwko wszelkim wartościom tradycyjnym i religijnym, które mogłyby osłabić współczesną fascynację ideą indywidualnej samorealizacji. Zachodzi zatem potrzeba krytycznej refleksji zarówno współczesnych prądów kulturowych głównego nurtu, jak i rozwijających się nowych odmian subkultur. Niezwykle cenne są także próby badawcze pokazujące konstruowanie świata, jego interpretacja i kształtowanie (się) własnej tożsamości młodych w sytuacji zmiany społecznej.

Wyzwaniom współczesnego świata może sprostać jedynie człowiek wykształcony, zdolny do myślenia, sprawny, wrażliwy na wartości czyli jak powiada Kazimierz Denek „człowiek pełny”. Do ukształtowania takowego potrzebny jest dobrze przygotowany nauczyciel, mający wiedzę o komunikowaniu się z uczniem, posiadający umiejętność słuchania go, rozumienia jego potrzeb, emocji, treści wypowiedzi oraz intencji działania. System przygotowania do zawodu powinien wykształcić takiego nauczyciela, wyposażając go w potrzebne mu do dialogowania z uczniem kompetencje nie tylko dydaktyczne ale i wychowawcze czy społeczne. Kluczowe staje się pytanie o to, jak nauczyciela kształcić, by uczynić go gotowym do sprostania wymaganiom czasu, otwartego na współpracę z młodym podmiotem oddanym mu pod opiekę.

Bliska relacja mistrz-uczeń zwana tutoringiem, wydaje się być najlepszą drogą do transmisji wartości, promowania świata wartości w edukacji, uczenia krytycznego myślenia, moralnego postępowania a wszystko to w prawidłowej relacji równoprawnych podmiotów. To specyficzny model współpracy podmiotów szkoły - nauczyciela i ucznia. Jak powiedział Stanisław Konarski *„celem szkoły jest nie tylko rozwijanie umyśłów za pomocą nauki i umiejętności, lecz przede wszystkim uszlachetnianie serc i dusz”*. Ta maksyma mówiąca o integralnym wychowaniu człowieka, jest tym trudniejsza do zrealizowania, im powszechniejsze jest nauczanie i coraz bardziej zatłoczone szkoły. Stąd, uczenie w małej grupie, pod opieką nauczyciela wchodzącego z uczniem w bliskie relacje, daje szanse na indywidualny rozwój zarówno ucznia jak i nauczyciela, nie może być jednak wprowadzany administracyjnie do wszystkich szkół. Podobnie, w umasowionym szkolnictwie wyższym, tutoring nie może być rozwiązaniem narzucanym podmiotom kształcącym przyszłych nauczycieli i pedagogów. Rozwijać się może tam, gdzie istnieją nauczyciele i pedagodzy entuzjaści – zaangażowani w swoją pracę, a wtedy zasługują ze wszech miar na poparcie władz oświatowych i zainteresowanie badaczy.

dyscypliny naukowej, zaś głębsze analizy tekstu rozprawy dokumentują kompetencje teoretyczno-metodologiczne Doktorantki, co w moim przekonaniu, pozwala na **zdecydowanie pozytywną ocenę przedstawionej rozprawy**.

Struktura ocenianej dysertacji jest adekwatna do założonej koncepcji badawczej. Jej konstrukcja jest zgodna z etapami postępowania badawczego stosowanego w pedagogice empirycznej. Praca badawcza ma charakter analityczno-syntetyczny, ma konstrukcję poprawną, posiada bowiem wszystkie elementy - od teoretycznej wykładni przez metodologiczny wywód, do zaprezentowania wyników własnych poszukiwań badawczych zwieńczonych podsumowaniem zawierającym autorskie propozycje możliwe do aplikacji w praktyce pedagogicznej. Niczego zatem w dysertacji nie brakuje, jest to pewna zamknięta całość.

Dysertacja składa się z pięciu rozdziałów spiętych wstępem i zakończeniem, dołączone do tego są bibliografia i aneksy. Czytelnie zostały podane przez Autorkę motywy wyboru tej właśnie problematyki badawczej wraz z uzasadnieniem konieczności przyjrzenia się procesowi kształtowania się relacji tutorskiej. Dwa pierwsze rozdziały mają charakter teoretyczny. W sposób logiczny i porządkujący przedstawione zostały: „*Tutoring w kontekście wymagań edukacyjnych*” oraz „*Wielowymiarowy charakter komunikacji w pedagogice*”, Autorka skupia się w tych częściach na zdefiniowaniu terminów kluczowych i wyjaśnieniu rozumienia takich pojęć jak tutoring, dialog pedagogiczny, kształcenie wielostronne oraz komunikacja społeczna. Ta część została zaprezentowana w sposób komunikatywny, bardzo kompetentnie, w odniesieniu do bogatej, głównie polskiej literatury (ponad 300 pozycji zwartych, artykułów, aktów normatywnych i adresów netograficznych). Doktorantka swobodnie porusza się w obrębie prezentowanych stanowisk. Podczas lektury tego fragmentu rozprawy, dla czytającego jasne były intencje Autorki i cel tej analizy.

W rozdziale pierwszym zatytułowanym „*Tutoring w kontekście wymagań edukacyjnych*”, Autorka, na podstawie wybranych źródeł i literatury przedmiotu, dokonuje prezentacji tutoringu obecnego w europejskiej, amerykańskiej a także naszej polskiej edukacji (osadzając problem w perspektywie historycznej, w kręgu nurtów humanistycznej oraz w edukacji współczesnej). Przedstawia wątki obecności tutorialu i relacji mistrz-uczeń, sięgając do czasów starożytnych po przykład Platona, Arystotelesa, Pitagorasa, Epikura, Seneki czy Sokratesa. W edukacji angielskiej sięga do dokonań Johna Locka, Jana Jakuba Rousseau czy

ze szczególnym podkreśleniem jej aplikacji do badań edukacyjnych. Teoria jest przedstawiona z konieczności skrótowo, jednak przywołanie jej świadczy o dobrym rozpoznaniu przedmiotu badań. Szkoda, że nie została przez Autorkę odnotowana w literaturze przedmiotu polska próba wykorzystania analizy transakcyjnej w edukacji, jaką podejmuje zespół profesora Jarosława Jagieły, szczególnie projekt realizowany przez Jego współpracownicę, dr Adrianę Sarnat-Ciastko, prowadzącą badania nad rozwojem tutoringów, ze szczególnym uwzględnieniem efektów jej stosowania dla nauczycieli i uczniów w ujęciu analizy transakcyjnej.

Podsumowując powyższe, pozytywnie oceniam część teoretyczną pracy, w której Autorka wykazała się erudycją omawiając główne (i co tutaj podkreślę) zasadnie dobrane do problemu badawczego teorie, wiążąc jasno i zwięźle różne koncepty teoretyczne, potrafiąc przy tym wyrazić ich wzajemne relacje i poprowadzić całościową debatę nad nimi. Uważam tą część pracy za wartościową, dającą podstawy dla konstrukcji własnego planu badawczego przedstawionego w części trzeciej dysertacji opatrzonej tytułem „*Założenia metodologiczne badań własnych*”. Jest tutaj prezentacja obranej strategii badawczej, metod zbierania i analizy danych poprzedzone klarownie zarysowanym istniejącym stanem wiedzy pedagogicznej w zakresie badań nad podjętą problematyką.

Odnótowuję również, że dobrze określony został przedmiot oraz cel badań. Problemy badawcze sformułowane w tym rozdziale wskazują na dojrzałość badawczą Autorki, szczególnie wysoki poziom refleksyjności interdyscyplinarnej. W dalszej kolejności, w tej części pracy, mamy charakterystykę prób badawczych (studiująca młodzież i nauczyciele-tutorzy). Przedmiotem ilościowych badań empirycznych Autorka uczyniła tutoring akademicki realizowany i oczekiwany – próba dokonana na 150 losowo dobranych studentach (z populacji generalnej liczącej 1550 osób) z sześciu polskich uczelni (UW, UJ, UŚ, UG, UE w Krakowie), w których w roku akademickim 2014/2015 realizowano tą formę pracy ze studentami?

Doceniam umiejętność stawiania pytań badawczych i hipotez, dobór właściwej strategii badawczej, zaś walorem pracy jest stworzenie własnych metod opartych o przyjętą teorię. Jest ona Autorce doskonale znana i pozwala na uchwycenie ważnych efektów pedagogicznego tutoringów. W rozdziale czwartym (*Analiza zebranego materiału*), w trzech częściach zamieszczone zostały wyniki własnych eksploracji. Prezentacja materiału wykonana czytelnie, sprawnie zostały połączone dane ilościowe z licznie obecnymi wątkami narracji

Konkluzja. Uwzględniając wszystkie aspekty opiniowanej pracy stwierdzam, że **przedstawiona mi do recenzji dysertacja mgr Edyty Nowak-Żółty w pełni odpowiada wymogom stawianym pracom doktorskim przez Ustawę o stopniach naukowych i tytule naukowym z dnia 14 maja 2003 roku wraz z uzupełnieniami zawartymi w Prawie o Szkolnictwie Wyższym z dnia 27 lipca 2005 roku i wnoszę o dopuszczenie Autorki do końcowych etapów przewodu doktorskiego.**

Maria Marta Urlińska

Urlińska

Toruń, 24. maja 2018 roku